

Bir Kılıcın Şiiri

LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKAR

HASAN KAPLAN

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 350
Edebiyat: 174

ISBN 978-625-6769-57-1
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı:
İstanbul, 2023

Yazar:
Hasan Kaplan

Dizi Editörü:
Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Sayfa Düzeni:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Repro Bir Matbaacılık
(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Bir Kılıcın Şiiri: Lâ Seyfe İllâ Zülfikar

Hasan Kaplan (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

324 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 350)

ISBN 978-625-6769-57-1

1- Edebiyat 2- Şiir 3- Hz. Ali

İçindekiler

Kısaltmalar	12
Ön Söz	13
Giriş	19

BİRİNCİ BÖLÜM

Zülfikar'ın Özellikleri ve Ona Dair İnanışlar	31
Zülfikar Elmadan Yaratılmıştır	38
Zülfikar Hak'tan Gelmiştir Hakk'ın İhsanıdır	41
Zülfikar Gökten İnmıştır	44
Zülfikar Hz. Ali'ye Mahsustur	45
Zülfikar, Hz. Ali'nin Velayetine Delildir	52
Zülfikar Düldül'le Bir Bütündür	53
Zülfikar Hakk'ın Buyruğuyla Hareket Eder	55
Zülfikar Hz. Ali'yi Tehlikelerden Kurtarır	57
Zülfikar Şahitlik Eder, Konuşur	58
Zülfikar Çatalıdır	58
Zülfikar Uzayan Bir Kılıçtır	65
Zülfikar Ağırır	71
Zülfikar Şimşektir, Şimşek Gibi Parlaktır	71

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Zülfikar Yıldırım Seslidir	74
Zülfikar Işık Saçar	75
Zülfikar Ateş Saçar	76
Zülfikar Değerli Taşlarla Süslüdür	79
Zülfikar Heybetlidir, Gören Korkuya Kapılır	81
Zülfikar Kudret Kılıcıdır	84
Zülfikar Tevhit Kılıcıdır	85
Zülfikar Dinin Koruyucusudur	85
Zülfikar Denize Atılmıştır	87

İKİNCİ BÖLÜM

Zülfikar'ın Hayata Yansımaları: Zülfikar Üzerine Âdetler ve Uygulamalar	93
Kılıç Üzerine Yemin	93
Kılıç Üzerine Kitabe: Lâ Seyfe İllâ Zülfikâr	94
Kılıç Duası	100
Kılıcı Arşa Asmak	101
Zülfikar ve Fetih Hakkı	102
Duvara Zülfikar Asmak Yahut Nakşetmek	103
Zülfikar ve Dövme (Âşığın Vücudundaki Yara, Damga ve Dövmeler)	108
Zülfikar, Hat ve Harfler	113
Zülfikar ve Savaş Aletleri Süslemesi	120
Zülfikar ve Mahya	124
Zülfikar ve Sancak	125
Zülfikar ve Tuğra	131
Zülfikar, Muska ve Koruyuculuk	134
Zülfikar, Yeniçeriler ve Koruyuculuk	136
Hüner Kimdedir? Erde mi, Alette mi?	144
Ağzını Zülfikar Bile Açamaz	144
Kıssahanlar Zülfikar'ı Anlatır	146

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Zülfikar'ın Gücü	147
Zülfikar'ın Maddi Gücü	150
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Düşmanı İkiye Biçer	155
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Kırk Kâfiri Birden Öldürür	161
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Yeryüzü Kanla Dolar	161
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Gün Tutulur	162
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Arz ve Sema Titirer	163
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Taşı İkiye Böler	164
Hz. Ali Zülfikar'ı Çalınca Balık veya Öküzü Kadar İner	165
Hz. Ali Zülfikar'la Ejderhayı Öldürür	169
Hz. Ali Zülfikar'la Nehengi Öldürür	174
Hz. Ali Zülfikar'la Devleri Öldürür	177
Hz. Ali Zülfikar'la Aslanı Öldürür	177
Hz. Ali Zülfikar'la Zühımar'ı Öldürür	179
Hz. Hüseyin Zülfikar'la İbni Mülcem'i Öldürür	183
Hz. Ali Zülfikar'la Fetihlerde Bulunur	185
Zülfikar'ın Manevi Gücü	189
Zülfikar'a Sahip Olan Manevi Fetihlerde Bulunur	192
Zülfikar'a Sahip Olan Nefse Gaza Eyler	193
Zülfikar Suyu İkiye Böler Yol Açar	197
Zülfikar Tılsımları Bozar	198

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bir Övgü Ögesi Olarak Zülfikar	203
Şairin Fahri ve Zülfikar	203
Memduhun Methi ve Zülfikar	208
Memduh Ali Olunca	213
Zülfikar'a Sahip Olan Alilik Eyler	214

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bir Benzetme Ögesi Olarak Zülfikar	217
Zülfikar ve Âşık	219

Âşğın Boyu.....	220
Zülfikar ve Sevgili.....	222
Sevgilinin Zülfikar'ı.....	222
Mahbup Ali Olunca.....	224
Mahbup Haydar Olunca.....	226
Zülfikar ve Sevgilinin Güzellik Unsurları.....	228
Zülfikar ve Gamze.....	228
Zülfikar ve Kaş.....	233
Zülfikar ve Kirpik.....	238
Zülfikar ve Göz (Bakış).....	241
Zülfikar ve Saç.....	244
Zülfikar ve Dudak.....	246
Zülfikar ve Hat.....	246
Zülfikar ve Endam.....	246
Zülfikar ve Söz.....	247
Zülfikar ve Organlar.....	248
Zülfikar ve Kalp.....	248
Zülfikar ve Parmak.....	248
Zülfikar ve Dil.....	249
Zülfikar ve Eşyalar.....	250
Zülfikar ve Kalem.....	250
Zülfikar ve Kalemıraş.....	253
Zülfikar ve Makas.....	254
Zülfikar ve Anahtar.....	256
Zülfikar ve Sür.....	256
Zülfikar ve Tabiat Unsurları.....	257
Zülfikar ve Bitkiler.....	257
Zülfikar ve Güneş.....	261
Zülfikar ve Ay.....	263
Zülfikar, Deniz ve Çapa.....	263
Zülfikar ve İrmak.....	264
Zülfikar ve Yol.....	264
Zülfikar ve Hayvanlar.....	265
Zülfikar ve Şiire Dair Unsurlar.....	269

Zülfikar ve Söz (Kalam-Nutk).....	269
Zülfikar ve Şiir.....	272
Zülfikar ve Beyt.....	272
Zülfikar ve Soyut Unsurlar.....	273
Zülfikar ve Âh.....	273
Zülfikar ve Aşk/Muhabbet.....	274
Zülfikar ve Dert.....	275
Zülfikar ve Dua.....	276
Zülfikar ve Feyiz.....	276
Zülfikar ve Gayret.....	276
Zülfikar ve Hışım.....	277
Zülfikar ve İrfan.....	279
Zülfikar ve İstiğfar.....	279
Zülfikar ve Kahr.....	279
Zülfikar ve Lütuf.....	280
Zülfikar ve Naz.....	281
Zülfikar ve Şeriat.....	281

ALTINCI BÖLÜM

Zülfikar'a Dayalı Bir Anlatım Hususiyeti.....	283
Zülfikar ve İkili Unsurlar.....	283
Ekler.....	287
Bir Zümre: Zülfikarlılar.....	287
Zülfikar Redifli Gazeller.....	289
Sonuç ve Değerlendirme.....	295
Kaynakça.....	305

Ön Söz

Türkler tarih boyunca savaş ve savaş aletleriyle iç içe olmuş, sayısız kahramanlar yetiştirmiş bir millettir. Bu aziz millet, İslamiyet'i kabul ettikten sonra kendi millî kahramanlarına İslam'ın kahramanlarını da eklemiştir. Bunların en başında şecaat ve velayet söz konusu olduğunda ilk zikredilen isimlerden birisi olan Hazreti Ali gelmektedir. Hz. Ali, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu olup İslam'a davetine ilk uyanlardandır, aynı zamanda "aşere-i mübeşşere"dendir. Çocukluğundan itibaren hiç puta tapmadığı için "Kerrema'llâhu veche (Allah yüzünü şereflendirsin)" sıfatıyla anılmıştır. O, hicretten Hz. Peygamber'in vefatına kadar her durumda ona en yakın kişilerden biri olmuştur. Bedir, Uhud ve Hendek'te gösterdiği başarılarla Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuş; Hz. Peygamber Tebuk'te seferde iken yerine Medine'de onu temsil etmiştir. Hayber'de onun sancağını taşıyan ve Zülfikar'ı bizzat onun elinden kuşanan Hz. Ali, Allah'ın emriyle Hz. Fatma'ya eş olmuş, Hz. Peygamber'in vefatı sonrası onu yıkayan ve defneden kişi olmuştur. İlk üç halife döneminde ilmî ve fikhî yönüyle bir müracaat makamı olan Hz. Ali, İslam'ın dördüncü halifesidir. Bir rivayete göre Kur'an-ı Kerim'de üç yüz ayette Hz. Ali'den söz edilmiştir. Yüzlerce hadisle o övülmüş ve Resulullah'a olan yakınlığı bizzat Hz. Resul'un ağzından dile getirilmiştir.

İslam tarihinde bu derece önemli bir yeri bulunan Hz. Ali; hayati, kahramanlığı, ahlakı, ilmi, cömertliği, halifelîği, velîliği, ehl-i beytten olması gibi birçok yönden Türk-İslam edebiyatlarında farklı edebî türlerde manzum ve mensur eserlere konu olmuştur. Hz. Ali'den bahsedildiğinde ardı sıra onunla özdeşleşen ve en büyük yardımcıları olarak nitelenen Zülfikar ve Duldül'den de söz edilmiştir. Duldül onun anlatılarda olağanüstü özellikler kazanan bineğinin; Zülfikar da iktidar, itibar, güç, kudret ve hikmetin sembolü olan efsanevi kılıcının adıdır.

Dünyada bazen bir şahısla bazen de bir milletle -ve onun efsane veya destanlarıyla- bütünleşmiş meşhur ve maruf kılıçlar vardır. Kutsal Roma İmparatoru Şarlman'ın Sabre ve Joyeuse adlı kılıçları, Fransızların Roland Destanı'ndaki Roland'ın ünlü kılıcı Durendal, El Cid olarak bilinen Kastilyalı Rodrigo Diaz de Vivar'ın Tizona adlı kılıcı, İskandinav efsanelerini içeren Hervarar Destanı'nda lanetlenmiş kılıç Tyrfing, Fransız İmparatoru Napolyon'un kılıcı, bir sinema filmiyle şöhret kazanan İskoç William Wallace'in kılıcı ve sinema filmleriyle şöhretine şöhret katan Kral Arthur'a ait efsanevi Excalibur kılıcı, Japonların samuray kılıcı olarak bilinen katanaları akla ilk gelen kılıçlardır. Zülfikar ise bu kılıçlardan çok daha fazla; inanca, hayata, kültüre, sanata ve edebiyata tesir etmiştir. İslam dünyasında zamanla bir sembol hâline gelen Zülfikar, başta edebî ve sanatsal metinler olmak üzere hayatın her sahasında karşımıza çıkan bir simge, motif ve figür olmuştur. Bu "kutsal kılıç" resmî veya popüler tasvirlerde, aksesuarlarda (bilhassa takılarda), (insan vücudunda) dövmelemlerde, mimari yapılarda, mezar taşlarında, kitabelerde, minyatürlerde, muskalarda, tılsımlarda, sancak ve bayraklarda kendisine yer bulmuş; Hz. Ali'ye dayalı anlatılarda masalsi bir ögeye ve efsanevi bir karaktere bürünmüştür. Bu çalışma bir yönüyle Zülfikar'ın hikâyesidir. Bu hikâyenin çıkış noktasını Hz. Ali etrafındaki anlatılar ve edebî metinler bilhassa manzum olanları oluşturmuştur. Bu hikâye için fütüvvetnamelerden menakıpnamelere, cenk-

namelerden zafername ve fetihnamelere kadar yüzlerce eser incelenmiştir. Bine yakın divan, beş yüz civarında şiir mecmuası ve üç yüz civarında cönk taranmıştır. Görseller için onlarca müze ve mimari yapı gezilmiş, kurumlardan uzun işlemler sonucu görsel kullanımı hususunda gerekli izinler alınmıştır. Böylece *Bir Kılıcın Şiiri: Lâ Seyfe İllâ Zülfikar* ortaya çıkmıştır.

Kitap altı bölüm ve eklerden oluşmaktadır. İlk bölümde metinlerden hareketle Zülfikar'ın özellikleri ve ona dair inanışlar üzerinde durulmuştur. Bu bölümde Zülfikar'ın olağanüstü özellikleri görülecektir. Kılıcın tarihi serüveni meslektaşımız Mustafa Güneş tarafından "Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni" başlıklı bir makalede başarılı bir şekilde ele alındığı için müstakil olarak incelenmemiş, gerekli olduğu durumlarda bu çalışmadan istifade edilmiştir. Kitabın ikinci bölümünü Zülfikar üzerine âdet ve uygulamalar oluşturmaktadır. Üçüncü bölüm Zülfikar'ın gücüne dairdir. Bu bölümde Zülfikar'a dayalı olağanüstü ögeler, maddi ve manevî güç başlıkları altında değerlendirilmiştir. Zülfikar'ın bu gücü onu şairlerin bir övgü ögesi olarak kullanmalarını sağlamıştır. Kitabın dördüncü bölümünde şairlerin kendilerini ve memduhlarını överken Zülfikar'ı hangi münasebetle ve ne bağlamda kullandıkları üzerinde durulmuştur. Kitabın en esaslı bölümü "Bir Benzetme Ögesi Olarak Zülfikar" kısmıdır. Bu bölümde Zülfikar'ın ne maksatla, nasıl, nerelerde, ne mana ve münasebetler içerisinde kullanıldığı izah edilmiştir. Böylece Zülfikar'a dayalı şairlerin/anlatıcıların his ve hayal dünyası, fikri muhtevası tespit edilmiştir. Kitabın altıncı bölümü Zülfikar'a dayalı oluşturulan bir anlatım hususiyetine dairdir. Kılıcın iki parçalı hâlini vurgulamak isteyen şairler bazen söz ve anlam düzenini şiirde buna uygun düşecek şekilde ikili ögelerle kurmuşlardır. Çalışmanın son bölümü "Ekler" olup bu bölümde tarihi bir zümre Zülfikarlılar ve Zülfikar redifli şiirler üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmayla yaptığım, Zülfikar'ın tarihî kimliğini ortaya koymak değil, daha ziyade onun edebî kimliğini şair ve anlatıcılar üze-

rinden okumaktır. Bunun için çıkış noktamı Hz. Ali ve Zülfikar'a dayalı metinler oluşturdu. Şunu belirtmek istiyorum ki Zülfikar'ın her türden metne yansıyan edebî kimliği, onun inanç dünyasında zamanla oluşan kimliğinden ayrı ve bağımsız değildir. Çalışmayı inceleyenler, Zülfikar'ın tarihî kimliğinin efsanevi bir yapıya büründüğünü, edebî kimliğiyle beraber kültürel bir kimliğe dönüştüğünü ve zamanla bir simge, motif ve figür olarak her türden sanatçının muhayyilesinde yer edindiğini görecektir. Yani Zülfikar'ın edebî kimliği, tarihî ve efsanevi kimliğinden de büsbütün ayrı ve bağımsız değildir. Zülfikar tüm kimlikleriyle ve temsili yapıya bürünmüş bir şekilde kitapta dinsel/mezhepsel tartışma ve kaygılardan uzak bir şekilde her türden okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Önemli sonuçlar ortaya koyduğunu düşündüğüm bu çalışma varlığını *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu 18-20 Ekim 2018*'de sunduğum "Zülfikar'ın Divan Şiirine Yansımaları" başlıklı bildiriye; görsellere ve bazı mühim kaynaklara ulaşmamda desteklerini gördüğüm öğrenci ve meslektaşlarıma, en fazla ise oğullarıma borçludur. *Hadîkatü's-Sü'edâ* minyatürleri için Dr. Öğr. Üyesi Melis Taner'e, "Dhu'l-fağâr and the Ottomans" adlı çalışmasını paylaşan Dr. Zeynep Süngülü'ye, bu makaleyi çeviren Sinem Narin Tokgöz'e; Arapça okumalarda Doç. Dr. Ali Benli'ye, Farsça okumalarda Dr. Saliha Sivacioğlu'na; *Yeni Bir Nüsha Işığında Eski Anadolu Türkçesi Devri Manzum Hz. Ali Cenknameleri, Türk Edebiyatında Manzum Hz. Ali Cenk-nâmeleri Diyarbakırlı İbrahim Şükrî'nin Kıssa-i Kan Kal'ası ile Hikâye-i Hâver-Zemîn Adlı Mesnevileri, 14. Asrın Yeni Keşfedilen İki Eseri: Yûsuf-ı Meddâh Hikâyet-i Yemâme, Sehâvet-i İmâm 'Alî* adlı üç kitabını gönderme nezaketinde bulunan Doç. Dr. İlyas Kayaokay'a, hususi kütüphanesini ve koleksiyonunu paylaşan değerli büyüğüm emekli akademisyen Albay Emrullah Tekin'e ve hususi kütüphanesindeki bir cönkte yer alan Zülfikar çizimini kullanmama izin veren Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a, Zülfikar dövmeleri için Misbah Yılmaz ve Deniz Yolcu'ya; fotoğraf çeki-

minde Göksu Çelikbaş, Merve Gülen, Vildan Özdemir Cantürk, Şefik Telli ve özel olarak Taner Yazar'a; Safranbolu Kent Tarihi, Ankara Etnoğrafya ve İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi yetkililerine; her türlü kolaylığı sağlayan Harbiye Askeri Müze Müdürü Erkan Sönmez ve Müze Uzmanı Gözde Yaşar'a, Milli Saraylar Başkanlığı Topkapı Sarayı Müzesi yetkililerine ve Derya Çetin'e teşekkür ediyorum. Özel olarak teşekkürü ise her çalışmamı yayımlama nezaketi gösteren DBY Yayınları yöneticisi İrfan Güngörür'e ve bu çalışma ortamını sağladıkları, çileli yolculuk ve gezilerime eşlik ettikleri için eşim ve çocuklarıma ayırmak istiyorum.

Bir akademisyenin ilmî yönünü bir tarafa bırakıp herhangi bir konuda popüler kitap yazması gerçekten güç oluyor. *Bir Kılıcın Şiiri: Lâ Seyfe İllâ Zülfikar* aslında böyle bir girişimin ürünü olarak başladı. Akademisyen bir baba olarak hikâye ve masallarımın Zülfikar'ını çocuklarım için yazmaya başlamıştım. Ancak onların okuyabilecekleri bir kitap yazma arzusuyla başladığım çalışma nihayetinde akademik bir hâl aldı ve büyüklere uygun hâle geldi. Bunun için her şeyden evvel onlardan özür diliyorum. Yine de kitaba yerleştirdiğim görsellerden ve cenknamelerden yaptığım manzum-mensur alıntılardan hoşlanacaklarını, görsellere ve şiirlere dair ayrıntılı okuma ve açıklamalarımın memnun kalacaklarını düşünüyorum. Bu vesileyle çalışmamı onlara ithaf ediyorum, başta ilim âlemi olmak üzere herkese istifade imkânı diliyorum. Tevfik Allah'tan, himmet ehl-i beytten, gayret bizden...

Hasan Kaplan
Ankara, 2023

tinlerde değil; minyatürlerde, İslam resim sanatının ilk örneklerinde Hz. Ali'nin en belirgin alameti olarak Zülfikar çizilmiştir; Hz. Ali, diğer İslam büyükleri ve bilhassa diğer halifelerle resmedildiğinde re-

simde en belirgin ayırt edici ögesi olarak Zülfikar kullanılmıştır (Bağcı, 2014: 233).

Zülfikar'ın Hz. Ali'nin portresinde, kutsal/dinî mimaride, hat (kaligrafik) kompozisyonlarda ve tılsımlar olmak üzere dört çeşit görsel temsili vardır (Zarcone, 2015: 118).

Hz. Ali, Zülfikar ve Düldül⁶. Kutsal kişinin nur (ışık)/alev ile başının halelenmesi geleneğinden hareketle Hz. Ali'nin başı halelidir. İran çizimi bu minyatürde Zülfikar'ın kabzası, balçağı ve namlusu gibi ayrıntılar görülmektedir. Kılıcın uç kısmı geleneksel çizime uygun düşecek şekilde çatallıdır.

duyar: “Ey Fâtıma! Müjdelersun, gözün aydın olsun. Allah sana bir oğul verdi.” Fâtıma bt. Esed ertesı gün bir kâhinin yanına giderek rüyasını yorumlatır. Kâhin ona verilen dört kılıcın dört oğlu olacağına işaret ettiğini ve bunlardan birinde kerâmetler zuhur edip bütün dünyada ondan bahsedileceğini haber verir. Bu rivayet Erzurumlu Darîr ve Şemseddin Sivasî tarafından da nakledilmiştir (Ünlüsoy, 2020: 266-267).

⁶ <https://tr.pinterest.com/pin/662099582691933475/> (Erişim tarihi: 16.01.2023)

BİRİNCİ BÖLÜM

Zülfikar'ın Özellikleri ve Ona Dair İnanışlar

Başdan ayağa zebân olsam eğer şemşîr-vâr
Zü'l-fikâr-ı vasfinun binde biri olmaz edâ
(Câmî, 16. yy.)

Kanber olmaz her Habeş yâ Düldül olmaz her feres
Bu cihânda Zü'l-fikâr olmaz idi kim her kılıç
(Himmetî Enguranî, 17. yy.)

Gerek Hindistânda gerek Frengistânda
Kafdan Kafa Zü'l-fikârın nâmı var
(İğdecikli Velî, 19. yy.)

Zülfikar, kelime olarak “zû+el” ile “fekâr” kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. “Zû” sahip, “fekâr” omurga ve boğum anlamına gelmektedir. Zülfikar'ın lügat manası fukralıdır. Kılıcın üzerindeki çentikler fukralara benzetildiği için bu isimle anıldığı ileri sürülmektedir (Topuzoğlu, 1997: 649). Bugün çatallı veya iki dilli olarak bilinen Zülfikar'ın bu şeklinin bir tasavvur olduğu, gerçekte ise Hz. Ali'ye ait kılıcın çentiklerinden, kesici ve parçalayıcı vasfından dolayı Zülfikar olarak isimlendirildiği muhtemeldir (Topuzoğlu, 1997: 650). Gölpmarlı (2019: 273), Hz. Ali'nin Nehrevan Savaşı'nda elinde Zülfikar'la düşman saflarına hücum edip her defasında eğrilen Zülfikar'ı düzelttiğini ve tekrar saldırdığını aktarır. Bu aktarım, Zülfikar'ın düz ve çentikli bir yapısı olduğunu, Hz. Ali'nin kullanımından kaynaklı olarak eğrildiğini -belki de ucunun iki parçalı bir hâl aldığı- düşündürmektedir.

Bazı modern dönem araştırmacıları kılıcın Hint yapımı kılıçlardaki gibi çift ağızlı olduğunu öne sürmüştür, Hint yapımı kılıçlarda kılıcın ağız insan omurgasına benzer içi boş bir tüpün etrafına sarılan iki çelik levhadan oluştuğu için kılıca omurgalı anlamında Zülfikar denildiğini söylemişlerdir (Hathaway, 1999: 147). Zülfikar'ın Hint veya Fars yapımı olma ihtimali olduğunu söyleyen Zygulski (1992: 49), görüşünü Zülfikar'ın kavisli şekliyle desteklemiştir. Hz. Muhammed zamanında Araplar düz kılıç kullanmışlardır. Zülfikar, şekliyle Araplardan ziyade o dönemde kılıç yapımında ünlü Hintlilerin eserini andırmaktadır. Bu dönemde Araplar, Hint kılıçlarına rağbet etmişler ve bu kılıçlardan edinmişlerdir (Zygulski, 1992: 49'dan akt. Keçelioğlu, 2008: 31).

Topkapı Sarayı Müzesi Mukaddes Emanetler Koleksiyonu'nda yer alan Hz. Ali'nin kılıcı, envanter no: 21-138. Bu kılıç, geleneksel Zülfikar algısından farklı olup çatallı değildir. Yedinci yüzyıla aittir ve o yüzyıldaki düz Arap kılıcı şekline daha uygundur. Kılıç 112 cm uzunluğunda ve 1,618 gram ağırlığındadır. Kılıcın kınına *Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr* sözü yazılmıştır.

Zülfikar'ın muhtemelen 17-18. yüzyılda yapılmış Hint versiyonu, George C. Stone'un bağışı. Islamic Arms and Armor in the Metropolitan Museum of Art, New York (Alexander, 2015: 187).

Topkapı Sarayı Müzesi Mukaddes Emanetler Koleksiyonu'nda yer alan ucu çatallı bir kılıç, envanter no: 21/136. Kılıcın uzunluğu 98 cm, ağırlığı 956 gramdır. Kılıç, o yüzyılda görülen Arap kılıçları gibi düz namluludur. Kılıcın namlusunda kitabeler mevcuttur. Bu kitabelerde dört halife methedilmiştir. Kılıç, Hz. Osman'a ait gösterilmiştir.

Manzum cenknamelerden *Kitâb-ı Hâvername*'de farklı beyitlerde Zülfikar'ın "dü-ser" yani ki başlı olduğu söylenmiştir.

Ol gün ol meydânda şâh-ı nâm-ver
Aldı iki eline **tîg-i dü-ser** (Atılay, 2020: 837)

Bir tîgi var ejdehâdur san **dü-ser**
Ne ye ki uğrasa ol durmaz keser (Atılay, 2020: 893)

İki başlu tîge şâh uzatdı çeng
Od çıhar idi zî-tîg-i âb-reng (Atılay, 2020: 1317)

Kitâb-ı Hâvername'de minyatürlü bir sayfa ve Zülfikar'ın görünüşü, akt. (Atılay, 2020: 1876).

Ganî-zâde Nâdirî (öl. 1626), Şehname adlı mesnevisinde Hz. Ali'nin savaş zamanı bir ejder, Zülfikar'ın ise çatal uçlu dil olduğunu söyler. Hz. Ali'yi Zülfikar'la gören onu güneşin ikizi sanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Zülfikar'ın Hayata Yansımaları: Zülfikar Üzerine Âdetler ve Uygulamalar

Kılıç Üzerine Yemin

Divân ü Lügati't-Türk'te kılıç üzerine yapılan yeminden söz edilmektedir. Aynı şekilde *Dede Korkut Hikâyeleri*, halk hikâyeleri ve masallarda da bu geleneğe rastlanmaktadır. Türkler demiri kutsal saydıkları için onun üzerine yemin etmişlerdir. Türk kültüründe Tengricilik döneminden kalma bir gelenek olarak kılıç, hançer ve ok üzerine ant içilmiştir. Türkler demirden yapılan kılıca da kutsallık vermişler ve yemini daha çok kılıç üzerine yapmışlardır (Çolak, 2018: 2157).

Şeyh Gâlib (öl. 1799), sevgilinin büyüleyici, şaşı gözünün bakışı karşısında *la havle* demekten kendisini alamaz. O şaşı bakışlı güzel, her sözünde Hz. Ali'nin Zülfikar'ının üzerine yemin etmektedir, başka bir ifadeyle sevgili, bakışıyla âşık üzerinde Zülfikar etkisi uyandırmaktadır.

Lâ havle o çeşm-i sâhir-i şehlâ nigâhdan
Her sözde Zü'l-fikâr-ı 'Aliye yemin eder (Kalkışım, 1994: 285)

Burada sevgilinin Zülfikar üzerine yemin etmesi gelenekte kılıç üzerine yapılan yeminleri hatırlatmaktadır. Beyitte şaşı gözlü güzelin görüşüyle Zülfikar'ın ucunun eğri ve çatal olması arasında

Vasfuna şâyeste dirlerse n'ola halk-ı cihân
Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr (Kırbıyık, 2017: 73)

Osmanlı dönemi kılıçlarda kılıcın namlu kısmına ayet, dua, şiir yazılmış; tılsımlı olduğu düşünülen motif, iz ve işaretler nakşedilmiştir. *Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr* sözü de kılıçlarda namlu üzerinde en fazla yer alan yazı unsuru/kitabelerden birisidir. Kılıç sahipleri bu sözün manevi bir gücü olduğuna ve bu güçten hâsıl olan koruyuculuğa inanmışlar, onu dua ve manevi bir zırh gibi görmüşler, zafere giden yolda ona inanmışlardır. Bunun için de her türden kılıcın namlusuna bazen kartuş bazen de madalyon içinde *Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr* sözünü yazmışlardır. Öyle ki bu ifade sultanların kılıcını dahi süslemiştir. Sultan IV. Murad'a ait kılıçta bu ifadeye rastlanmaktadır.

Sultan IV. Murad'ın 1631-32 tarihli kılıcı. Topkapı Sarayı Müzesi Silah Koleksiyonu, envanter no: 1/488. Kılıçta balçaktan hemen sonra namluya kartuş içinde *Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr* sözü yazılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Zülfikar'ın Gücü

Zü'l-fikâr ile kamu kıldun musahhar 'âlemi
Bilmişem tahkik ile kim *lâ fetâsın* yâ 'Alî
(Hatâyî, 16. yy.)

Gelmez cihâna bir de o memdûh-ı *hel etâ*
Görmez dahî dühûr 'Alî Zü'l-fikâr ile
('Azmî, 19. yy.)

Kılıç, en eski ve etkin savaş aletlerinden birisidir. Tarih boyunca kılıç iktidar, itibar ve güç sembolü olarak görülmüş, bazı kılıçlara özel bir kutsallık atfedilmiştir. Kılıcın kutsallığıyla ilgili uygulamaları törenlerde, yeminlerde, dualarda görmek mümkündür (Kızılkaya, 2019: 69). Arapçada kılıç anlamına gelen “seyf” kelimesi Osmanlı Devleti’nde yönetici sınıfı tabir eden bir sıfat olarak benimsenmiş, tahta sahip olan hükümdarlar hâkim güç olduklarını göstermek için kılıç kuşanma törenleri düzenlemişlerdir (Öcal, 2019: 17). Kılıç kuşanma töreni kutsal görüldüğü için Eyüp Sultan Türbesi’nde gerçekleştirilmiştir (Aydüz, 2011: 7). Kılıca yönelik bu kutsallığın oluşmasında Türklerin İslamiyet öncesi inanç sistemi ve yaşayışları da etkilidir. Bu kutsallık İslamiyet’i kabul ettikten sonra daha da artmıştır. Bunda Hadid Suresi’nde geçen (57/25) “Bir de demiri indirdik ki onda büyük bir güç ve insanlar için yararlar vardır.” ayeti ve Hz. Muhammed’in “Cennet, kılıçların gölgesindedir.” hadisi (Bozkurt, 2022: 406) etken olmuştur³⁸.

³⁸ Bu hadis, Topkapı Sarayı Müzesi Silah Koleksiyonu’nda yer alan (envanter no: 1/90) Fatih Sultan Mehmed’e ait kılıcın namlusunda yer almaktadır.

Dünyâya gelme Zü'l-fikâr-ı Haydar
Allâhu Ekber okunmazdı âşikâr (Akbulut, 2021: 530)

Rıfkî (19. yy.), Farsça bir beytinde Gurbî ve Velî ile hemen hemen aynı şeyi söyler. Eğer Zülfikar Allah'ın kılıcı olmasaydı dünyada hiç kimse “Allah en büyüktür.” demezdi.

Ger ne-bûdî Seyfullâh Zü'l-fikâr
Kes ne güftî der-cihân Allâhu ekber (Altınoluk, 2008: 135)

Hem Gurbî ve Velî hem de Rıfkî'nin söyleyişleri 16. yüzyıla ait Farsça yazılmış bir *Falname*'de de yer almaktadır. Anonim, *Falname* (XVI. yy. ikinci yarı), Topkapı Sarayı Müzesi Yazma ve Matbu Eserler Koleksiyonu, H. 1702, y. 31b. Minyatür, bu *Falname*'den alınmıştır. Resimde üstte Farsça “Ger nebûdî Zü'l-fikâr-ı Murtażâ-yı nâmdâr / Kes negoftî der-cihân Allâhu ekber âşikâr” yazılmıştır (Eğer Murtażâ'nın meşhur kılıcı Zülfikar olmasaydı dünyada kimse açık açık Allahu ekber demezdi).

Bir Övgü Ögesi Olarak Zülfikar

Şairler hem memduhun övgüsünde hem de kendi övgülerinde Zülfikar etrafında çeşitli söyleyişlere yer vermişlerdir. Bu doğrultuda kendi şairlik güçlerini ortaya koyarken ve devlet adamının (memduhun) kahramanlığını anlatırken Zülfikar'ı zikretmişlerdir. Zülfikar'ın memduha dair övgü unsuru olarak kullanımı, onun özel bir kılıçtan temsili bir kılıç vasfına büründüğünü göstermektedir.

Şairin Fahri ve Zülfikar

Şairler kendi şairlik güçlerini ortaya koymak amacıyla gazel ve kasidelerinde fahriye yaparken Zülfikar'ın çağrışımlarına uygun kelimelere yer vermişlerdir. Bu doğrultuda Hz. Ali, Düldül, Kanber ve Hayber şiirde birer telmih unsuru olarak yer almıştır. Şairler, geleceğin bu müşterek fahriye kalıbında arsa/meydân/sahn, tab'/tıynet, semend/esb, hâme/kilk/yerâ'a gibi ortak kelime kadrosuyla Hz. Ali ve ona ait şeyleri zikredip kendi şairliklerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bâkî (öl. 1600) kendisini nazım meydanının Haydar-ı Kerrâr'ı olarak nitelendirdiği aşağıdaki beytinde bu sığata uygun ge-

Bir Benzetme Ögesi Olarak Zülfikar

Bektaşî ögeleri barındıran insan yüzü suretinde müsenna hat, taşbaskı bir resmi. H. 1269?-M.1852-1853, Resim ve Heykel Müzesi'nden akt. (Harman, 2021: 148).

Eserde tâc-ı edhemî, 'yâ Ali', gül, insan yüzü, perde ve mengüşların beraber kullanıldığı görülmektedir. Aralanmış bir perde ortasında müsenna 'yâ Ali' yazısı, U harflerinin üzerinde üç lengerli tâc-ı edhemî, C harflerinin üzerinde ise çapraz konumlandırılmış

iki Zü'l-fikâr vardır. C harflerinin ortasına yine 'Ali' yazısıyla oluşturulmuş birer insan yüzü yer almaktadır- ki bu yüz sakalsız oluşu ve kulağındaki 'Hasan' ve 'Hüseyn' yazılarıyla Hz. Fâtıma'dır. Bu yüzlerin birer kulağında mengüş bulunurken, diğer kulaklarının üzerine birer gül yerleştirilmiştir. Güller aynı zamanda taca dönük vaziyette olup bunların gövdelerine de birer mengüş yerleştirilmiştir. Sarı, yeşil, siyah ve kırmızı rengin hâkim olduğu eserde güller üzerindeki mengüşlara 'Allah' ve 'Muhammed', diğerlerine 'Hasan' ve 'Hüseyn' yazılmıştır. Müsenna 'yâ Ali' yazısının ortasında ise 'Lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr' sözü bulunmaktadır." (Harman, 2021: 146-147).

Zülfikar ve Âşık

Klasik şiirde Zülfikar'ın sevgilinin saçı, kaş, kirpiği, gözü, gamzesi (yan bakışı), yüzü, yanağı, beni, ayva tüyleri, ağzı ve dudağı gibi güzellik unsurlarıyla kullanımı oldukça yaygındır. Zülfikar, âşığın boyu ve sinesindeki yaralar için de şairlere ilham kaynağı olmuştur. Az da olsa bizzat âşık Zülfikar'a benzetilmiştir.

Şairler Zülfikar'ın başta yivli, boğumlu, çatalı yapısı olmak üzere onun etrafındaki hikâyeleri, Hz. Ali'yle olan münasebetini, maddi ve manevi gücünü ve bu güce dayalı etkisini referans alarak onun etrafında insandan eşya ve tabiata, somuttan soyuta çok zengin ve geniş bir benzetme ağı ve bu ağa dayalı çağrışım ilişkileri kurmuşlardır. Zülfikar'ın bir benzetme ögesi olarak kullanımı bu kılıcın şairin/sanatçının/anlatıcının (genelde toplumun özelde ise bireyin) sosyal, kültürel, tarihsel ve dinsel hayatındaki konumunu yansıttığı gibi, bireyin/toplumun fikir, his ve hayal dünyasında sembol, figür ve mitolojik bir öge gibi edindiği yeri göstermesi bakımından mühimdir.

Nehrevan zaferinden sonra İbn Mülcem'in Hz. Ali'nin huzuruna çıkması. Minyatürde Zülfikar, Hz. Ali'nin oturduğu tahtın yanında ayakta duran Kanber'in elindedir. *Hadikatü's-Süedâ*, 1602-03, New York Brooklyn Museum, 70.143, 109a'dan akt. (Turan, 2015: 331).

ALTINCI BÖLÜM

Zülfikar'a Dayalı Bir Anlatım Hususiyeti

Zülfikar üzerinde yüzyıllar içinde oluşan en önemli inanış kılıcın şekline dairdir. Bu inanış doğrultusunda hem tarihî hem de edebî metinlerde Zülfikar'ın namlusunun uç kısmı çatallı/iki parçalı olarak tasavvur edilmiştir. Kılıcın bu iki parçalı hâlini vurgularken şairler bazen söz ve anlam düzenini şiirde buna uygun düşecek şekilde ikili ögelerle kurmuşlardır. Şiirdeki gramatikal yapılar ve söz düzeni bu ikili yapıyı yansıtacak şekilde seçilmiştir. Zülfikar zikredildiğinde benzetmeye dayalı ögeler iki âdet olan unsurlardan tercih edilmiştir.

Zülfikar ve İkili Unsurlar

Şeyh Hacı Abdullah Ferdî (öl. 1857-58), Zülfikar'ı kelime-i tevhide benzetmiştir. Şair, tarikat ehlinin sinelerini "lâ ilâh (Allah'tan başka)" Zülfikar'ı ve "illallâh (ilah yoktur)" kılıcıyla parça parça etmeleri gerektiğini söyler.

Zü'l-fikâr-ı lâilâh u seyf-i illallâh ile
Sîne-i ehl-i tarîkat çâk çâk olmak gerek (Avcıl, 2010: 180)

Zü'l-fikâr	Gramerde İkili Ögeler	Manada İkili Ögeler	İki Adet veya İki Parçalı Ögeler
	çâk çâk Zü'l-fikâr-ı lâilâh seyf-i illallâh	lâilâh u illallâh	sîne

Ekler

Bir Zümre: Zülfikarlılar

Mısır'da Osmanlı hâkimiyeti sağlandıktan sonra Memlûk Sultanlığı'nın eski nizam ve teşkilatı yürürlükten kaldırılmış, itaat eden emirler eyaletin idarî ve malî işlerinin başında bırakılmıştır. Ancak bu uygulama zaman içinde nüfuzu artan eski Memlûk emirleri arasında kanlı mücadelelere sebep olmuştur. Osmanlı merkez idaresinin Mısır'daki otoritesi zayıflayınca nüfuzları artan Memlûk emirleri arasında artan rekabet, çeşitli fırkalar ortaya çıkarmıştır. Bu fırkaların en büyüklerinden ikisi Kâsîmiyye ve Zü'l-fikâriyye'dir (Seyyid Muhammed, 2001: 552).

Zü'l-fikâriyye fırkasının kurucusu, yaklaşık 1630 yılından 1653'teki ölümüne kadar Yukarı (Güney) Mısır'ın büyük Circe ilçesinde sancak beyi olan Ali Bey'dir. Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde, Circe'de Ali Bey'in inşa ettirdiği mescid kitâbesinde onun için "Zülfikarlı Ali" ve "Allah'ın arslanı" gibi Hz. Ali için söylenen çeşitli ifadeler kullanıldığını belirtir. Bu durumda Zü'l-fikâriyye lakabının aslı Hz. Ali'nin meşhur kılıcı olabilir. Bu lakabın Ali Bey'e verilmesinin sebebi, üzerinde insan figürünü andıran Zülfikar kılıcının olduğu bir yeniçeri bayrağı taşımasıdır (Hathaway, 2013: 559). Kâsîmiyye fırkası Mısır defterdarı Kasım Bey'e nisbet edilmiş ve 1640'larda or-

Kaynakça

- Adibeş, Ahsen (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevkevhânesi Koleksiyonu 171 Numaralı Mecmua (116-232) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Akbulut, Ali Cem (2021). *İğdecikli Âşık Veli*. Antalya: Baygeç Yayınları.
- Akbulut (Selçuk), Sibel (2007). *XVIII. Yüzyıl Şairi Gurbî'nin Divanı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Akçıl Harmankaya, Çiçek (2019). "Kayseri Büyük Bürüngüz Köyünde Bulunan Daniş Ali Bey Camii'nin Zülfikarlı Minberi". *Akademik Hassasiyetler, Sanat Tarihi Özel Sayısı*, s. 1-22.
- Akdoğan, Yaşar (ty.). *Ahmedi Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78357/ahmedi-divani.html>
- Akkuş, Metin (1993). *Nef'i Divânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aksel, Malik (2015). *Türklerde Dini Resimler*. 3. bs., Haz. Beşir Ayvazoğlu, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aktaş Yasemin (2010). *Mehmed Nebil ve Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Akraz, Oktay (2008). *Dâstân-ı Gazavât-ı İmam Ali*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafa Âli Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,208602/gelibolulu-mustafa-ali-divani.html>
- Albayrak, Çağdaş (2009). *Ağazâde 'Örfî Divânı (Transkripsiyonlu Metin Aktarımı)*. Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Alexander, David (1999). "Dhu'lfaqr and the Legacy of the Prophet, Mirâth Rasûl Allâh". *Gladius*, S. XIX, s. 157-187.
- _____ (2015). *Islamic Arms and Armor in the Metropolitan Museum of Art, New York*. New Haven and London: Yale University Press.
- Algül, Hüseyin (1995). "Esved el-Ansî". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 440-441.

- Alıcı, Lütfi (2010). *Halîlî-i Mar'aşî Divançe ve Etvâr-ı Seb'a*. Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Ali Rıza Bey (2017). *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*. Haz. Ali Şükrü Çoruk, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Alkan, Ahmet (2015). *Fahrî-i Celvetî Hayatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Alkan, Serhan (1993). *Şeyh Mustafa Zekâyî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Divan'ı (İnceleme-Tenkidli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Alkan İspirli, Serhan (2016). *Karşılıklı Hacı Mehmed Rifat Divanı (İnceleme-Metin)*. Erzurum: Zafer Form Ofset Yayınevi.
- Altın, Dilber (2017). *Mevlana Müzesi Kütüphanesindeki 2456 Numaralı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Altınok, Baki Yaşa (2017). *Sıdkî Baba'nın Oğlu Ali Bâkî Gül Baba Dîvânı*. Ankara: Helke Yayıncılık.
- Altınoluk, Mevlüt (2008). *Rıfkî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Alvan, Türkân (1998). *Hayâlî-i Gülşenî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Anvari, Mesut (2002/1381). *Hâverânâme-i İbn-i Hüsâm-ı Husef-i Bircendî*. Tahran: Vezaret-i Ferheng ve İrşâd-ı İslâmî.
- And, Metin (2018). *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*. 6. bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arbaş, Hamit (2022). "Hâverânâme'ye Ait Bilinmeyen Bir Minyatür: Hz. Ali'nin Ejderha ile Mücadelesi". *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 25, S. 62 s. 197-220.
- Arkoğlu, İsmail (1999). *Âlî (Edirneli Hüseyin Efendi) Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Arslan, Fatma Şennur (2010). *Âsım Ârif-zâde Divançesi (İnceleme-Metin-Dizin-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Arslan, Mehmet (2004). *Antepli Aynî Divanı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Arslan, Muhammet (2020). "Anadolu Türk Mimarisinde Zülfikar Tasvirleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 95, s. 235-275.
- Arslan, Mustafa Uğurlu (2018). *Dişârbekirli Kâmî ve Dîvânı*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Arslan, Ömer (2013). *Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Asbury, Robin Christine (2022). *Geç Dönem Osmanlı Kılıçlarında Tılsım Sembolizmi*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Aslan, Namık (2016). "Hz. Ali Cenknemeleri Bağlamında Bir Eser (Destan-ı Ejderha ve Bazı Motifleri Üzerine)". *Millî Folklor*, S. 111, s. 208-219.
- Aslan, Esmâ (2020). *Millî Kütüphanede 06 Hk 3639 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE.

- Aşık, Nazan (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Zühdi Bey Bölümü 00244 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE.
- Atik Gürbüz, İncinur (2018). *Mecmû'atü'l-Letaif ve Sandukatü'l-Maârif*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 13.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-203807/mecmuatul-letaif-ve-sandukatul-maarif.html>
- Atilay, Ali (2020). *Kitâb-ı Hâver-nâme'nin Metindeşliği ve İncelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Avcıl, Şükran (2010). *XIX. yy. Şairi Şeyh Hacı Abdullah Ferdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Avşar, Ziya (2017). *Revânî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,196374/revani-divani.html>
- Ayan, Hüseyin (2014). *Nesimî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aydemir, Meltem (2006). *Enisü'l-Guzzât Metin-Dizin*. Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Aydemir, Yaşar (2017). *Ravzî Dîvânı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 26.05.2021, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196580/ravzi-divani.html>
- Aydın, Abdullah (2009). *Hanyalı Nûrî Osmân ve Divanı*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Aydın, Fatmagül (2022). *Gazavât-ı Hz. Ali (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Aydüz, Salim (2011). "Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi". *Tarih Okulu Dergisi*, S. 10, s. 1-37.
- Ayhan, Gökben-Göçer, Demet (2016). "Hacıbektaş Velî Müzesi'ndeki Sancak Alemleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 79, s. 171-195.
- Aykaç, Onur (2017). "Hz. Ali-İfrit Cenginin Yeni Bir Nüshası". *Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi*, S. 15, s. 31-69.
- Aykanat, Timuçin (2011). *Ecri Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- _____ (2015). *Sâfî Baba ve Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Sadeleştirme-Sözlük-Dizin)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Azar, Birol (2005). *Türabî Divânı (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Bağcı, Serpil (2014). "Metinlerden Resimlere: Elyazma Tasvirlerinde Hz. Ali". *Tarihî Teolojiye İslâm İnançlarında Hz. Ali*, Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: TTK Yayınları, s. 217-248.
- Bakht, Kobra (2011). *Seyyid Burhân Divanı ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

- Bal, Ali (2012). *Sadi Karabâğî Hayatı, Edebî Kişiliği Dîvânı ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Balaban, Yıldız (2017). *Edîb Harâbî Divânı (Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi SBE.
- Baltalı, Seval (2016). *Mehmed Adli Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi SBE.
- Bardakçı, Ramazan (2007). *Musa Kâzım Paşa (Hayatı-Sanatı ve Külliyyatı)*. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Batçı, Özlem (2012). *Numân Mâhir Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Batur, Halil (2022). *Zârî Dîvân (İnceleme-Metin-Dizin)*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Bayak, Cemal (2017). *Şehâbî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194338/sehabi-divani.html>
- Bayram, Yavuz (2007). “Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler”. *Turkish Turkish International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 2, S. 4, s. 209-219.
- Bedir, Fatma Zehra (2004). *Caferî Baba ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Bektaş, Ekrem (2017). *Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018 <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195828/muvakkit-zade-muhammed-pertev-divani.html>
- Belli, Handan (2010). *Sabri (Seyyid Muhammed Emin) Dîvânı (İnceleme- Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.
- Berkli, Yunus (2014). “Kosova Halveti Osman Baba Tekkesinde Bulunan Figür ve Sembollerin Türk Sanatı ve Kültürü İçerisindeki Anlam ve Önemi”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 18, S. 1, s. 61-88.
- Beydilli, Kemal (2019). *Yeniçeriler ve Bir Yeniçerinin Hattıratı*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Bıyık Yapa, Melek (2007). *Aşkî Mustafa Dîvânı*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Bikkul, Ahat Ural (1962). “Topkapı Sarayı Müzesindeki Türk Kılıçları Üzerine Bir İnceleme”. *Türk Etnografya Dergisi*, S. 4, s. 20-28.
- Bice, Hayati (2023). *Hoca Ahmed Yesevî Dîvân-ı Hikmet*. Ankara: TDV Yayınları.
- Bilgin, Azmi (2017). *Nigârî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194361/nigari-divani.html>
- Bilkan, Ali Fuat (2011). *Nâbî Dîvânı*. 2. bs., Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bircan, Mehmet (2017). *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'ın Şahsi Kütüphanesi'nde Bulunan 25 Numaralı Cönk Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi SBE.
- Boz, Erdoğan (2017). *Hakîkî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 12.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194363/hakiki-divani.html>

- Bozkurt, Nebi (2022). “Kılıç”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 25, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 405-407.
- Bozkurt, Sedat Seçkin (2015). *Tarihu'l-Ya'Kûbî'nin Tercüme ve Değerlendirmesi (Kitâbu't-Târîh II)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi SBE.
- Bülbül, Tuncay (2018). *19. Yüzyıl Bektaşî/Hurûfî Şairlerinden Sâcid ve Şiirleri*. Kayseri: TEZMER.
- Büyükokutan Töret, Aslı (2016). *Hz. Ali Cenknâmelerinden Kan Kalesi Kitabı*. Konya: Kömen Yayınları.
- Cansever, Siddık (2005). *Eğribozlu Mehmed Emin Sırrî Hayatı, Eserleri, Dîvânının Edisyon Kritik Metni ve Değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Cenik, Elçin (2020). *Mustafa Efendi Tarafından İstinsah Edilen Bir Cönk (Metin-Dil İncelemesi-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Cersel, Fatih (2009). *Mehmed Şâkir Gâlib Efendi Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Ceyhan, Âdem (2006). *Türk Edebiyatında Hazret-i Ali Vecizeleri*. Ankara: Öncü Kitap.
- _____ (2013). “Hz. Ali Cenk-namelerinin Tesirleri ve Yeniden Yazılması Mesalesi”. *Aşık Paşa ve Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu Bildiriler 1-2 Kasım 2013*, Ed. M. Fatih Köksal, Kırşehir, s. 115-154.
- Cönk, Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 4905.
- Cunbur, Müjgan (2012). *Gelibolulu Mustafa Âlî Menakıb-ı Hünerveran*. 2. bs., İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Çakır, Mustafa Sefa (2018). *Yahyâ Nazîm Divânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Doktora Tezi, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Çakır, Mümine (2008). *Kavsî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Çapşek Yıldız, Gülhan (2020). *Ali Emiri Manzum 717 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (1b-25a)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Çavuşoğlu, Halime (2012). *Nâfi Arab Tâhir Efendi-zâde'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1977). *Yahyâ Bey Divânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- _____ (1980). *Vasfî Divân Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- _____ (1982). *Helâkî Divân Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed-Tanyeri, M. Ali (1987). *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*. III. Cilt, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- _____ (1989). *Üsküplü İshak Çelebi Divânı*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.

- Çelik, Büşra (2015). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1969'da Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 1-168) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE.
- Çelik, Büşra-Kılıç, Muzaffer (2018). *Derzi-zâde 'Ulvi Dîvân*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Çelik, Musa (2019). *Kütahya Belediyesi Mustafa Yeşil Kütüphanesi 24227 Numaralı Şiir Mecmuası: Sefinetü'l-esrâr*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Çeltik, Halil (2007). "Divan Dünyasından Bir Tabir: Alilik Eylemek". 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşılık Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*, C. 1, Ed. Filiz Kılıç ve Tuncay Bülbül, Ankara: Grafiker Ofset, s. 597-602.
- _____ (2011). *Ahmed-i Rıdvân Divanı*. Ankara: Bizim Büro Basım Yayın Dağıtım.
- Çetin, İsmet (1997). *Türk Edebiyatında Hz. Alî Cenknâmeleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2014). "Türk Halk Edebiyatında Hz. Ali". *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali*, Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: TTK Yayınları, s. 193-215.
- Çetin, Rıdvân (2014). *XIX. Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Seyyid Süleymân Mahvî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Çevrimli, Nilgün (2009). "Nevşehir Hacı Bektaş Müzesindeki Madeni Tekke Eşyalarından Bir Grup Teber". *Vakıflar Dergisi*, S. 32, s. 37-64.
- Çıpan, Mustafa (2003). *Fasih Divanı İnceleme - Tenkidli Metin*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Çipiloğlu, Adıyve Rabia (2005). *Şânizâde Atâullah ve Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi SBE.
- Çolak, Mihrican (2018). "Türkçenin Söz Varlığında Kılıç". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 7, S. 4, s. 2154-2188.
- Çöplüoğlu, Fazilet (2006). *Fevzî (17. yy) Dîvânı Tenkidli Metin-İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Çukurlu, Azime (2012). *Şühî Bengîzâde Dîvânı ve Tahlili*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE.
- Dağlı, Şemseddin Ziya (2015). "Türk Hat Sanatında Yazı Resimler Üzerine Yapılan Araştırmalar ve Yazı Resimler". *Kalemî Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 29-46.
- Daneshgar, Majid (2017). "A Sword That Becomes A Word, Supplication to 'Alî b. Abî Tâlib and Dhü'l-Faqâr". *Mizan*, p. 1-18 <https://mizanproject.org/a-sword-that-becomes-a-word-part-2/>
- Danışan, Tuğba (2009). *Hâtif Ali Efendi Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânının Tenkidli Metni (1b-132a) ve Nesre Çevirisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Daşdemir, Özkan (2015). "Alevi-Bektaşî Geleneğinde Elma". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 37, s. 83-97.
- De Jong, Frederick (2014). "Bektaşîlik'te İkonografi". *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali*, Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: TTK Yayınları, s. 265-296.

- Demir, Cansu Umut (2019). *Tuhfe-i Şerîfi (İnceleme-Metin-Bağlamlı Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Demir, Murat (2016). *Ali Rıza ÖGE'nin Bektaşî Şairleri Antolojisini Tetkik (52-216. sayfalar)-İnceleme ve Metin*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Demir, Necati-Erdem, Mehmet Dursun (2007). *Hazret-i Ali Cenklere*. Ankara: Destan Yayınları.
- Demir, Necati (2011). "Türk Düşünce Dünyasında Hazret-i Ali". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 60, s. 85-104.
- Demir, Rugeş (2019). *Manzum Hz. Ali Cenklerinden Yemâme Cengi Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi SBE.
- Demir, Süleyman (2016). *Ali Rıza Öge'nin Bektaşî Şiirleri Üzerinde İnceleme ve Metin Aktarımı (701-926. Sayfalar)*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Demirel, Gamze (2005). *18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emin Dîvânı (İnceleme-Tenkidli Metin-Tahlil)*. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Demirel, Ömer Faruk (2019). *Ankaralı Şeyh Tâceddîn-i Velî Dîvânı (İnceleme, Metin, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Demirkazık, Hacı İbrahim (2022). *Mustafa Fennî Divanı (İnceleme-Tenkidli Metin)*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Derdiyok, İ. Çetin (1988). *Cemâlî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.
- Dereli, Özlem (2017). *Sinoplu Safâî'nin Fetihnâme-i İnebahtı ve Moton Adlı Eseri*. Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Derman, M. Uğur (2014). "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali". *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali*, Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: TTK Yayınları, s. 297-308.
- Dieji, Abdolrahman (2007). *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Diñç, Reyhan (2010). *XVIII. Yüzyıl Dîvân Şâiri Mehmed Sıdkî Esif ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Diñçerler, Vehbi (t.y.). *Antepli Mehmed Şâkir ve Enîsü'l-Uşşâk Dîvânı*. Ankara: Anekdote Yayınları.
- Doğan, Güler (2010). *Edirneli Nazmî Dîvânı (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Doğan, Muhammet Nur (2014). *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Doğan, Mücahit (2019). *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi SBE.
- Dokumacı, Neslihan (2017). *Hüdâî Efendi 1313 Numaralı Mecmû'a-i Eş'âr*. Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi SBE.
- Duman, Muhammed (2010). *Trabzonlu Emin Hilmi Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği ve Divânının Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.

- Durkaya, Hayriye (2008). *Handanî Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Duru, Kazım Namı (1914). “Hayber Kalelerinin Battal Gazilerin Terbiyevi Hizmetleri”. *Türk Sözü*, S. 7, s. 50-53.
- Duymaz, Mehmet (2010). *Dişarbakırlı Azmî ve Divançesi (İnceleme-Metin-İnkeds)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Düzlü, Özlem (2008). *Divânçe-i Vak'a-nüvis Ahmed Lütfî İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Ebem, Siyabend (2015). *Fizûnî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divan'ının Notlandırılmış Metni*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi SBE.
- Eflatun, Muvaffak (2003). *Feyzî-i Kefevî Divânı Tahlil-Metin*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Egüz, Esra (2009). *Priştineli Nûri Divanı ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Eğri, Aysel (2006). *17. yy. Şairlerinden Hikmeti ve Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Elassal, İbrahim M. (2018). “Sword DHU'L-FAQĀR in Islamic Miniatures”. *Journal Of Association of Arab Universities For Tourism and Hospitality*, S. 15, s. 1-9.
- Elmacı, Betül (2016). *İstanbullu Eşref Divanı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Erdoğan, Hüseyin (2023). *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi B93 Numarada Kayıtlı Cönk'ün Transkripsiyonu ve Tahlili*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Erdoğan, Mustafa (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- _____ (2011). *Bursalı Rahmî ve Divânı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eren, Abdullah (2017). *Mehmed Sidki Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 16.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195956/mehmed-sidki-divani.html>
- Ergin, Muharrem (1980). *Kadı Burhaneddin Divanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Erişen Yazıcı, Gülgün (2017). *Edirmeli Kâmî Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195832/kami-divani.html>
- Erkul, Rasih (2000). *Manisalı Birri Mehmed Dede Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Divânı*. Manisa: Manisa Valiliği Yayınları.
- Ersoy, Ersen (2017). *Müniri Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 13.04.2023, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,199763/katib-zade-sakib-divani.html>
- Ertüsal, İsmail E. (2018). *Tâci-zâde Ca'fer Çelebi Divânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim

- tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,211662/taci-zade-cafer-celebi-divani.html>
- Erzen, Mehmet Halil (2012). *İhyâ Divânı ve Tahlili (İnceleme-Tahlil-Tenkitli Metin)*. Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Eşrefoğlu Rûmî. *Tarikatnâme-i Eşref-zâde*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı O.E. 441.
- Evecen, Doğan (2011). *17. Yüzyıldan Üç Mecmua-i Eş'âr*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE.
- Gençer, Salih (2015). *Mecmû'atı'l-Eş'âr Süleymaniye Kütüphanesi, Galata Mevlevihanesi Numara 57 (1b-64a)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194492/pervane-bey-mecmuasi.html>
- Gökkaya, Recep (2017). *16. Asır Şairlerinden Seyri ve Divân'ı [İnceleme-Metin-Dizin]*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Gölpınarlı, Abdülbâki-Boratav, Pertev Naili (2010). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (2019). *Müminlerin Emiri Hz. Ali*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Güçkıran, Tünay (2009). *Askeri Müze At Zırhları Koleksiyonu*. İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, Erişim tarihi: 28.11.2023, https://askerimuze.msb.gov.tr/content/ing/kutuphane/yayinlarimiz/atzirhları_koleksiyonu.pdf
- Güfta, Hüseyin (2000). *Erzurumlu Şair Hâzık. Erzurum*: Erzurum Kitaplığı.
- _____ (2002). “Divan Şiirinde İlim ve İrfan Timsâli Hz. Ali”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 24, s. 69-111.
- Gültekin, İbrahim (2012). “Kasidelerde Hz. Ali ve Hz. Ali'ye Dair Unsurların Kullanımına Yönelik Tespit ve Değerlendirmeler”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 62, s. 17-44.
- _____ (2014). *Kilisli Zihni Divânı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Gülten, Sadullah (2023). *Türklerin Hz. Ali'si Destanlar, Efsaneler, Menkabeler*. 2. bs., İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gümüş, Nevin (1992). *Yahya Nazım Divânı I (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE.
- Günay, Fatih (2001). *Râşid (Vak'anüvis) Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi*. Doktora Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Gündoğdu, Mehmed Kemâl (1997). *Müştağ Baba (Divân)*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Güneş, Deva (2011). *Misâli Divânı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Kültür: Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Güneş, Hüseyin (2018). “Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 86, s. 9-20.
- Güneş, Murat (2013). *Manastırlı Celâl Bey Divânı [İnceleme-Metin]*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.

- Güneş, Mustafa (1988). *Hüznü Dîvânı II (İnceleme-Metin-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.
- Güray Gülyüz, Bahriye (2016). *Bulgaristan'da Osmanlı Dini Mimarisi (Cami, Türbe, Tekke ve Zaviyeler)*. Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi SBE.
- Gürbüz, Mehmet (2018). *Sultân-ı Hübâna Müinasib Eş'âr*: Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,208513/sulan-i-bana--munasib-esar.html>
- Gürel, Raşan (t.y.). *Enderunlu Vâsıf Divanı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gürgendereli, Müberra (2002) *Hasan Ziyâ'î Hayatı-Eserleri-Sanatı ve Divanı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güzel, Abdurrahman (2007). "XVI. Yüzyıl Alevi-Bektaşî Edebiyatında Hazret-i Ali Motifi". 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*, C. 1, Ed. Filiz Kılıç ve Tuncay Bülbül, Ankara: Grafiker Ofset, s. 11-32.
- Hamami, Erdal (2001). *Râmî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hamîdullah, Muhammed (1998). "Hayber". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 17, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 20-22.
- Han, Mustafa (2015). *Keşanlı Zihni Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Harman, Mürüvet (2021). "Bektaşî Yazı resimlerinde Ayna Metaforu". *Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi*, S. 23, s. 131-160.
- Hathaway, Jane (1999). "Unutulan İkon: Hz. Ali'nin Kılıcı Zülfikar'ın Osmanlı Türevi". Çev. İdil Eser, *Cogito Osmanlılar Özel Sayısı*, S. 19, s. 146-160.
- Hathaway, Jane (2013). "Zü'l-fikâriyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 559-561.
- Horata, Osman (1998). *Esrâr Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İçli, Ahmet (2017). "İzâkî ve Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 19, s. 169-192.
- İlhan, Enes (2015). *Ümmi Sinan'ın Saklı Hazinesi: Kâşif Es'ad Efendi Hayatı-Edebi Kişiliği-Dîvânı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- İpekten, Halûk (1974). *Karamanlı Nizâmî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- İşli, H. Necdet-Kökrek, Mehmet (2017). *Yeniçeriler Remizleri ve Mezar Taşları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İvgin, Hayrettin (2015). "Alevî-Bektaşî Halk Şiirinde Zü'l-fikârname'ler". *Kültür Evreni*. S. 24, s. 72-97.
- Kaçalın, Mustafa S. (t.y.). *Âhî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78356/ahi-divani.html>
- _____ (2016). *Hüdâyî (Salâ Mushsî) Dîvânı*. Ankara: TDK Yayınları.

- Kalgay, Oben Lale (2015). *Lamiî Çelebi'nin Maktel-i Âl-i Resûl Adlı Eserinin Tasvirli Bir Nüshası: İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi T1958*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Kalkışım, Muhsin (1994). *Şeyh Gâlib Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kapar, Mehmet Ali (1998). "Hevâzin". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 17, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 276-277.
- Kaplan, Hasan (2018). "Zülfikar'ın Divan Şiirine Yansımaları". *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşîlik Sempozyumu 18-20 Ekim 2018 Ankara*, Bildiriler Kitabı 1. Cilt, Ed. Orhan Kurtoğlu-Ayşe Çamkara Erginer, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırma Merkezi Yayınları, s. 789-844.
- _____ (2019). *Zîver ve Divanı*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Karabey, Turgut-Şığva, Bülent ve Babür, Yusuf (2015). *Vâhidî Hâce-i Cihân ve Netice-i Cân*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karacan, Turgut (1991). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Karadavut, Nilüfer (2008). *Za'îfe Dîvânı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Karaduman, Ruken (2017). *Nebâtî ve Dîvânı*. Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE.
- Karadüz, Siddik (2000). *Derviş Şemsî'nin Deh-Murg'unun Karşılaştırmalı Metni ve Benzeri Eserlerle Genel Bir Mukâyesesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Karakaş, Mahmut (2012). *Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri*. Şanlıurfa: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Karakılıç Akı, Serap (2023). "Manzum Bir Hz. Ali Cenknâmesi'nde Efsanevi ve Menkıbevi Motifler". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 7, S. 1, s. 654-674.
- Karaköse, Saadet (2017). *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 12.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194357/nevi-zade-atayi-divani.html>
- Karaoğlu, Hamza (2015). "Anadolu'da Hz. Ali Tasavvurları: Kahramanmaraş Örneği". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 26, s. 37-70.
- Karataş, Ahmet (2014). "Hattat-Şâir Abdülkadir Efendi'nin Arınâmesi". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 46, s. 69-124.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2014). *Şem'î Dîvânı (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Karayazı, Nurgül (2013). *Yârî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Karlıtepe, Mustafa (2007). *Kelâmî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Kavaklık, Rüstem (2008). *On Beşinci Yüzyıl Şairi Sabâyî ve Divançesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Kavlak, Tuğba (2018). *Şükri: Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.

- Kavruk, Hasan-Selçuk, Bahir. (2017). *Filibeli Vecdî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195644/filibeli-vecdi-divani.html>
- Kaya, Doğan (2009). *Noksani'nin Kan Kalesi Cengi*. Sivas: Vilayet Kitabevi.
- _____ (2013). *Âşık Ruhsatı*. 6. bs., Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.
- Kaya, Hasan (2009). *18. Yüzyıl Şairi Âsaf ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Kaya, Bayram Ali (2017). *Azmizâde Hâletî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,196456/azmizade-haleti-divani.html>
- _____ (2020). *Osman Nevres Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 17.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-273352/osman-nevres-divani.html>
- Kayaokay, İlyâs (2021). *Yeni Bir Nüsha Işığında Eski Anadolu Türkçesi Devri Manzum Hz. Ali Cenk-nâmeleri Beyazarılı Ma'âzoğlu Hasan: Selâsil Kalesi Cengi - Cenâdil Kalesi Cengi Nakıboğlu Taceddin: Aden Kalesi Cengi Şeyyâd İsâ: Salsâl-nâme*. İstanbul: DBY Yayınları.
- _____ (2022a). *14. Asrın Yeni Keşfedilen İki Eseri: Yûsuf-ı Meddâh Hikâyet-i Yemâme Sehâvet-i İmâm 'Alî*. İstanbul: DBY Yayınları.
- _____ (2022b). *Türk Edebiyatında Manzum Hz. Ali Cenk-nâmeleri ve Diyarbakırlı İbrahim Şükri'nin "Kıssa-i Kan Kal'ası" ile "Hikâye-i Hâver-Zemîn" Adlı Mesnevileri*. İstanbul: DBY Yayınları.
- _____ (2022c). "Lâ Fetâ İllâ Ali: Manzum Cenk-nâmelerde Hz. Ali'nin Fütüvvet Ahlâkı". *MECMUA Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, s. 68-80.
- Kazan Nas, Şevkiye (2018). *Celîlî Dîvânı*. 2. bs., Konya: Palet Yayınları.
- Keçelioğlu, Sünbül (2008). *İslâm Resim Sanatında Hz. Ali Hâver-nâme*. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Kemikli, Bilal (2000). *Sun'ullâh-ı Gaybî Dîvânı İnceleme-Metin*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kesik, Beyhan (2018). *Cenâbî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,211661/cenabi-divani.html>
- Keskin, Mahir Selim (2019). *Derviş Selîm Sırrî Dîvânı (İnceleme-Metin-Dil İçi Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Kılıç, Filiz (2005). "Klasik Şiirimizde Gülen Mum". *Millî Folklor*, S. 66, s. 61-71.
- _____ (2010). *Âşık Çelebi Meşâ'irü'ş-Şu'arâ 1-2-3*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınlar.
- _____ (2017). *Âşık Çelebi Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195827/asik-celebi-divani.html>
- Kılıç, Filiz-Bülbül, Tuncay (2007). *Otman Baba Velayetnamesi (Tenkitli Metin)*. Ankara: Grafiker Ofset.

- Kırbıyık, Mehmet (2017). *Kâtib-zâde Sâkib Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,199763/katib-zade-sakib-divani.html>
- Kızılkaya, Oktay (2019). "Hâkimiyet ve Güç Sembolü Olarak Kılıç". *Tarihe Yön Veren Silah Kılıç*, Ed. Tolgay Akay ve Süleyman Tekir, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, s. 63-77.
- Kızıltaş, Maşallah (2021). "Şairi Bilinmeyen Manzum Bir Hz. Ali Cenknâmesi: Hz. Ali'nin Melik İle Cengi". *Edebî Eleştiri Dergisi*, C. V, S. 1, s. 57-96.
- Koca, Sümeyye (2014). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 160b-240a)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Kocabay, Sedat (2014). *'Osmân Nûrî Paşa Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Kolunsağ, İbrahim (2019). *Serâyî Divan (Notlandırılmış Metin - İnceleme)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Koro, Hüsnüye (2015). *Abdülmâlik Hilmi Divanı ve Dil Özellikleri*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Kortantamer, Tunca (1997). *Nev'î-zâde Atâyî ve Hamse'si*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Koşık, Halil Sercan (2021). "Divan Şiirinde Farklı Türleriyle Yer Alan Bir Savaş Aleti: Kılıç". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, C. 8, S. 80, s. 11-38.
- Köksal, M. Fatih (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,195954/mecmaun-nezair-edirmeli-nazmi.html>
- Köksal, M. Fatih-Ayçiçeği, Bünyamin (2020). *İki Fütüvvetnâme Sabuncuoğlu Şerefeddin Fütüvvetnâmesi - Bursalı Hoca Cân Fütüvvetnâmesi*. Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.
- Kumaz, Cemal-Üstüner, Kaplan (2013). *Ispartalı Mustafa Sabri Divanı*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Kurtoğlu, Fevzi (1938). *Türk Bayrağı ve Ay Yıldız*. Ankara: TTK Yayınları.
- Kurtoğlu, Orhan (2017). *Lebib Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194358/diyarbakirli-lebib-divani.html>
- _____ (2017). *Zâtî Dîvânı (Gazeller Dışındaki Şiirler)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 14.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195592/zati-divani.html>
- _____ (2018). *Bosnalı Âsım Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 16.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-208667/bosnali-asim-divani.html>
- Kuzubaş, Muhammet (2005). *Nev'î-zâde Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*. Samsun: Deniz Kültür.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divanı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Küçük, Serhat (2014). *Ali-İfrit Cenknâmesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

- Külekçi, Numan. (1985). *Ganî-zâde Nâdirî Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserler Dîvânı ve Şeh-nâmesinin Tenkidli Metni*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.
- Macit, Muhsin (2001). *Erzurumlu Zihni Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2017). *Nedîm Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,196897/nedim-divani.html>
- _____ (2017). *Hatâyî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Mahmud Şevket (Paşa) (1983). *Osmanlı Askeri Teşkilatı ve Kıyafeti*. Haz. Nurretin Türsan-Semiha Türsan, Ankara: K.K.K. Basımevi.
- Mattei, Jean-Louis (2004). *Hız. Ali Cenknâmeleri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Mengi, Mine (2020). *Mesihî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 16.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-272452/mesih-divani.html>
- Mermer, Ahmet (1997). *Karamanlı Aynî ve Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2006). *Türki-i Basit ve Aydınlu Visâli'nin Şiirleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mutlu, Serpil (2014). *Milli Kütüphane 06 HK 578, 06 HK 951 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (Mestap) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi SBE.
- Nar, Oktay (2007). *Şeyhî Hayatı ve Divanı'nın Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Okmak, Özgür (2008). *Ahmed Bâdi Dîvânı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Okumuş, Sait (2007). *Nebzî Divanı (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Okuyucu, Cihan (2004). *Ereğlîli Türabi Divanı*. İstanbul: Fatih Üniversitesi Yayınları.
- Onay, Ahmet Talât (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Haz. Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları.
- Ortaç, Khairullah (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T 3560 Numarada Kayıtlı Mecmû'atü'l-Eşâr (139-197) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Öcal, Süleyman (2019). "Kılıç". *Tarihe Yön Veren Silah Kılıç*, Ed. Tolgay Akay ve Süleyman Tekir, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, s. 15-30.
- Öz, Mustafa (2013). "Zülfikar". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 553-554.
- Özalp, N. Ahmet (2017). *Hız. Ali Cenklere*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Özaydın, Abdülkerim (1995). "Eşter". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 486-487.
- Özcan, Nurgül (2001). *Sükûti Hayatı, Sanatı ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Özdil, Kevser Nehir (2019). *Himmâtî Engurânî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.

- Özer, Bülent (2004). *Dânişî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi SBE.
- Özfirat, Bayram (2019). *Sîretü'n-Nebî*. Cilt I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Özgül, Öznur (2001). *Aczî Divânı*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.
- Özil, Sibel (2018). *Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Bir Maktel-i Âl-i Resûl (Hacı Mahmud Efendi, nr. 4724)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Özkat, Mustafa (2005). *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Özmen, Mehmet (2017). *Ahmed-i Dâ'î Divanı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Öztürk, Aslıhan (2018). "Bilinmeyen Bir Hz. Ali Cenknâmesi". *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşılık Sempozyumu 18-20 Ekim 2018 Ankara*, Bildiriler Kitabı. Cilt, Ed. Orhan Kurtoğlu-Ayşe Çamkara Erginer, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırma Merkezi Yayınları, s. 309-331.
- Öztürk, Yılmaz (2006). *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti'nin Divanı'nın Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Özyön, Cemal (2013). *Mecmua-i Gazeliyyat Milli Kütüphane, 06 Hk 319/1 (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi SBE.
- Pala, İskender (1999). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Râzî-i Kazvîni, Nasîreddîn Eburreşîd Abdülcelîl (1391). *Baz-u Mesâlib'in-Nevâsib fi Nakz-ı Baz-ı Fezâiyih'ür-Revâfız (Nakz)*. Haz. Mir Celaleddin Müheddis Urmevi, Kum.
- Saeedi, Nilab (2019). *İran Milli Kütüphanesinde Bulunan Dilsüz Divanı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Saraç, M. A. Yekta (2002). *Emrî Dîvânı*. İstanbul: Eren Yayınları.
- Schimmel, Annemarie (2001). *İslâmın Mistik Boyutları*. Çev. Ergun Kocabıyık. İstanbul: Kabcacı.
- Savran, Ömer (2014). *Malatyalı Sabrî Dîvânı*. Malatya: Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı Yayınları.
- Seyyid Muhammed (2001). "Kâsmiyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 552-553.
- Sinan, Betül (2004). *Bâlî Çelebi ve Divanı (2b-35a) İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi SBE.
- Sona, İbrahim (2006). *Hidayet Çelebi ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Steimer-Herbert, Tara (2010). "Three Funerary Stelae from the 4th Millennium BC". *Roads of Arabia: Archeology and History of the Kingdom of Saudi Arabia*, edited by İbrahim Al-Ghabban, Béatrice André-Salvini, Françoise Demange, Carine Juvin, and Marianne Cotty, Paris: Somogy Art Publishers, p. 166-169.

- Süzen, Hüseyin (1994). *Dükkakinzade Ahmed Beg Dîvanı*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Şahin, Gülay (2008). *Zekî Dîvânı (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.
- _____ (2022). *Muhtif Divanı (İnceleme-Tenkitletli Metin)*. Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.
- Şahin, Halil İbrahim (2013). *Karyağdı Baba (Eyüp/İstanbul) Bektaşî Tekkesi Postnişini Hafız Baba ve Divanı Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Altınpost Yayınları.
- Şahin, Nilay (2012). *Mehmet Memdüh Paşa'nın Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divân-ı Eş'âr'ı Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Şahin Ötaz, Esmâ (2022). *Bâkî Dîvânı'nda Osmanlı Toplum Hayatı*. İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Şarıpbekova, Saule (2001). *Acem Sürûrî ve Divançesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Şener, Hasan (1999). *Hayrî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Dîvânı'nın Tenkitli Metni)*. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Şengün, Necdet (2006). *Nazîr İbrahim ve Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (2015). "Manzum Metinler Işığında Bir Kalender Derişinin Profili". *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10, S. 8, s. 141-220.
- _____ (2017). *Osmanlı Şiir Kılavuzu 2*. İstanbul: OSEDAM.
- Şenyurt, Ayten (2004). *Ali Handî ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Şığva, Bülent (2012). *Seyyid Hasan Haydar Divanı (İnceleme-Tenkitletli Metin)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Şimşek, Selami (2013). *Edirneli Şeyh Kabûlî Mustafa er-Rifâî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*. C. 2, Edirne: Edirne Valiliği Yayınları.
- Şirin, Sezgin (2008). *Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı 3849 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'arın (80a-120a) Yapraklarının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Tan, Bünyamin (2013). *Millî Kütüphane Yz. A 3755 Numarada Kayıtlı Bir Mecmua İnceleme-Transkripsiyonlu Metin*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi SBE.
- Tanrıbuurdu, Gülçin (2012). "Klâsik Türk Şiirinde Kılıç Duası". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 9, s. 139-166.
- Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Taş, Hülya (2020). "Ortak Kültürel Öge: Zülfikar". *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 71-84.
- Taşkın, Gülşah (2009). *Çorlulu Zariî Divanı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.

- Tatçı, Mustafa (2013). *Vâhib Ümmî Halvetî Dîvân-ı İlâhiyât*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Tatçı, Mustafa-Yıldız, Musa (2005). *Azîz Mahmûd Hidâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*. İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- Tekin, Gökçen Yunus (2016). *Hanyalı Mehmet Şefik Efendi ve Divançesi*. Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi SBE.
- Tepeli, Yusuf (1994). *Yemini'nin Faziletnameşi (İnceleme-Metin-Gramatikal İndeks)*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Topak, Mustafa (2016). *Ahi Dâ'î ve Türkçe Manzum Eseri: Fütüvetnâme-i Tarsûsî (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.
- Toprak, İsmail (2016). *Hız. Ali Cenklere*. 2. bs., İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Toprak, Mehmet (1993). "Cevşen". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 462-464.
- Topuzoğlu, Tefik Rüştü (1997). "Zülfekâr". *MEB İslâm Ansiklopedisi*, C. 13, İstanbul: MEB Yayınları, s. 649-650.
- Torun, Ali (1998). *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvet-nâmeler Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tosun, Necdet (2009). "Sır". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 115-116.
- Tunç, Ahmet Tuna (2017). *Şânî Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE.
- Tunç, Tülay (2018). *Niyâzî Divançesi (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Turan, Hayrunnisa (2015). *Fuzûlî'nin Hadikâtü's-Süedâ'sında Yer Alan Minyatürler*. Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Türken Duman, Ruşan (2006). *Kivâmî Fetihnâme-i Sultân Mehmed*. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Uğur Çerikan, Fidan (2014). *Türk Kültüründe Demir*. Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi SBE.
- Uğurlu, Aydan (2020). *Baba Hüsnî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE.
- Uzun, Süreyya (2011). *Üsküdarlı Aşkî Divanı Tenkitli Metin, Nesre Çeviri ve 16. yy. Osmanlı Hayatının Divandaki Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Uyaniker, Nursel (2014). "Manzum Dinî-Kahramanlık Hikâyeleri Bağlamında Hz. Ali İle Kakhaha Sultan Cengi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 12, s. 191-227.
- Uzun, Kadir (2019). *Câmî Divanı İnceleme-Metin-İndeks*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Ünal, Mehmet (2015). *Bandırmalı-zâde Mustafa Hâşim Efendi'nin Dîvân-ı Manzûmesi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Ünlü, Osman (2017). "Klâsik Türk Şiirinde Mum Makası: Mıkrâz". *Journal of Turkish Language and Literature*, C. 3, S. 1, s. 321-329.
- Ünlüsoy, Kamile (2020). *Anadolu'da Hz. Ali Tasavvurları (XIII.-XVI. Yüzyıllar)*. 3. bs., Ankara: TTK Yayınları.

- Ünver, Niyazi (2010). *Gelibolulu Sürûri ve Divanı*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Ürkmez, Ertan (2020). *Tarihten Mitosa Türkiye Kültür Tarihinde Mitolojik Ali Tasavvurları*. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Üst, Sibel (2018). *Edirneli Nazmî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,206284/edirneli-nazmi-divani.html>
- Üstüner, Kaplan (2017). *Yâver Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194342/yaver-divani.html>
- Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: AKM Yayınları.
- Vergili, Orhan (2020). *Hacı Hulûsî Baba Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi SBE.
- Yağcı, Şerife (1993). *Nevres-i Kadîm Dîvânı ve İndeks*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Yakar, Halil İbrahim (2018). *Gelibolulu Sun'î Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 19.07.2018, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,204115/gelibolulu-suni-divani.html>
- Yakışır, Akif (2017). *Mehmed Ali Himî Dedebaba'nın Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Bingöl: Bingöl Üniversitesi SBE.
- Yapıcı, Uğurtan (2022). *Kuloğlu İlyâs Dîvânı*. Doktora Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Yarar, Sibel (2021). “Gelendost Abdulgaffâr Camii Planı ve Süsleme Programı Hakkında Bir Değerlendirme”. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. 3, s. 1026-1045.
- Yaşar, Gözde (2009). *Askeri Müze Yatağan Koleksiyonu*. İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, Erişim tarihi: 28.11.2023, https://askerimuze.msb.gov.tr/content/img/kutuphane/yayinlarimiz/muzeyatagan_koleksiyonu.pdf
- Yavuz, Kemal (2000). *Âşık Paşa Garib-nâme*. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 14.04.2023, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78417/asik-pasa---garib-name.html>
- Yavuz, Kemal-Yavuz, Orhan (2016). *Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yavuz, Sevgi (2012). *Cemaleddin Mahmud Hulvî Divanı (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Yazar, Sadık-Arslan, Mustafa Uğurlu (2020). *Ali Emîrî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yazıcı, Neslihan (2005). *Tursun Fakî'nin Cumhuri-nâme Adlı Eserinin Metni ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi TAE.
- Yekbaş, Hakan (2010). *Sehî Bey Dîvânı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- _____ (2012). (2012). *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtma Mevlidleri*. İstanbul: Asitan Kitap.

- Yeşilbağ, Semih (2018). *Mecmû'a-i Eş'âr: Metin-İnceleme (Millî Kütüphane 06 MİL YZ FB 533/ 1)*. Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Yıldırım Sarıkaya, Meliha (2004). *Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- _____ (2013). “Zülfikar”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 554-556.
- Yıldırım, İsmail (2021). *Ali Nihâmî-i Yozgadî Menâkıb-ı Murtazaviyye Hz. Ali'nin Menkabeleri*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Yıldız, Batuhan (2020). “Hunlardan Osmanlı Dönemine: Türk (Eğri) Kılıcının Gelişim Süreci”. *Harp Tarihi Dergisi*, S. 2, s. 59-110.
- Yıldız, Harun (1999). *Şihâbî Dîvânı ve Grameri*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Yılmaz, Engin (1995). *Gazavât-nâmeler ve Niyâzî'nin Gazavât-ı Nebî'si*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Yılmaz, Kadriye (2018). *Mebnî Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, Kâşif (2001). *III. Selim (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*. Edirne: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.
- Yılmaz, Salih (2010). *Câzib Divanı İnceleme Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Yılmaz, Sibel (2006). *Gazavâtı Emire'l-Mü'minin 'Ali der-Memleket-i Sind bâ-Mukâtil Şâh*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Yılmaztürk, Hasan (2017). *Yahya Tevfik ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Yücel, Ayşe (1997). “Hacı Bektaş Velâyetnâmesinde Ejderha Motifi”. *Kadri Eroğan Hacı Bektaş Veli Armağanı*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, s. 115-120.
- Yüksel, Abdulmenaf (2019). *Mehmed Emîrî Çelebi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânçesi*. Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi SBE.
- Yüksel, Mehmet (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü Tarlan 80/5 Numaralı Şiir Mecmuası (129b-203a)*. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Yürekli, Zeynep (2015). “Dhu'l-faqâr and the Ottomans”. *People of the Prophet's House: Artistic and Ritual Expressions of Shi'i İslam*, Ed. Fahmida Sulaman, London: Azimuth, p. 163-172.
- Zarcone, Thierry (2015). “The Sword of 'Alî (Zülfikar) in Alevism and Bektaşism”. *Journal of the History of Sufism VI, Sufism and Symbols*, Ed. Thierry Zarcone, Arthur Buehler ve Ekrem Işın, Paris: Jean Maisonneuve, s. 113-128.
- Zülfe, Ömer (2009). *Yakîni [öl. 1568] Dîvân*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 15.02.2013, www.kulturturizm.gov.tr
- Zygulsk, Zdzislaw (1992). *Ottoman Art in the Service of the Empire*. New York: New York University Press.

- Zwemer, Samuel M. (1939). "The Sword of Mohammed and Ali". *Studies In Popular Islam*, London: The Seldon Press, p. 25-39.
<https://www.ahaber.com.tr/video/gundem-videolari/topkapi-sarayinda-paha-bi-cilemez-zulfikar-kompozit-atolyesinde-silahlar-restore-ediliyor> (Erişim tarihi: 18.11.2023)
<https://twitter.com/millisaraylar/status/1450348514391859202/photo/1> (Erişim tarihi: 18.11.2023)
<https://tr.pinterest.com/pin/344384702730436869/> (Erişim tarihi: 25.10.2018)
<https://tr.pinterest.com/pin/662099582691933475/> (Erişim tarihi: 16.01.2023)
<https://kuranlaulfet.com/wp-content/uploads/41%C3%A7ar%C5%9F.arif-allah-muhammed-fatma-hasan-huseyin-66-66.jpg> (Erişim tarihi: 31.03.2023)
<https://thejanissaryarchives.wordpress.com/2015/10/28/ralams-ottoman-costumes-book-1658/> (Erişim tarihi: 12.08.2023)
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k103305t/f152.item> (Erişim tarihi: 12.08.2023)
<http://museum.birzeit.edu/collections/tawfiq-canaan-amulets> (Erişim tarihi: 03.10.2023)
<https://www.gazette-drouot.com/en/lots/16681145-superbe-yatagan-ottoman> (Erişim tarihi: 03.10.2023)
<https://smarthistory.org/anthropomorphic-stele/> (Erişim tarihi: 09.10.2023)
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search> (Erişim tarihi: 23.10.2023)
<https://dogm.eba.gov.tr/panel/upload/etkilesimli/kitap/Hsnht/unite3/unite3.html#p=17> (Erişim tarihi: 29.11.2023)
<https://www.bayrakmuzayede.com/hazreti-alinin-kendi-cenazesini-tasimasi-konulu-cok-nadir-el-boyama-tekke-isi-pano.html> (Erişim tarihi: 05.12.2023)
<https://hacibektasmobil.com/gezirehberi/haci-bektas-veli-turbesi-ve-muzesi/meydan-evi/> (Erişim tarihi: 05.12.2023).
<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/>

Bir Kılıcın Şiiri LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKAR

Çocuklarına hikâye ve masal anlatan bir babayım. Onları Türk-İslam medeniyetinin kodlarını taşıdığını düşündüğüm kahramanlar ve onların etrafında kurguladığım hikâyelerle, masallarla büyütme çalıştım. Çoğu zaman bu anlatılara Hz. Ali ve onun efsanevi kılıcı Zülfikar da dâhil oldu. Aslında çocukluğum Hz. Ali Cenkmelerini dinleyerek de geçmedi. Benimkisi biraz da millî-dinî bir hassasiyet, daha ötesi ise ehl-i beyt muhabbeti.

Anlatılarının Zülfikar'ı "çatalı" veya "çift dilli" bir kılıç. Kimi zaman bir çatalından ışık diğer çatalından ateş saçıyordu. Dinin, adaletin ve mazlumun koruyucusuydu. Çift dili ile bazen söyleşiyor bazen dilleşiyordu. Çocukların Zülfikar'a duydukları muhabbet ve hayret Zülfikar'a dayalı anlatılara ayrı bir zenginlik kattı. Kâh kıssahan kâh meddah gibi aldım elime tahtadan Zülfikar'ımı başladım çalmaya. Öyle ki aldığım tahta Zülfikarlar hâlâ en değerlimiz olarak durmakta.

Çocukların çift dilli Zülfikar'ını nihayet ilmi kimliğime mağlup olarak 2018'de bir bildiri ile sundum. Muhayyiledeki birçok anlatının eski şiir ve hikâye geleneğimizde olduğunu görmek müşterek birikimin genetik kodlarını taşıdığım için beni mutlu etti. Bu yazıdan aldığım olumlu dönüşler bunu genişletip bir kitap hâline getirme noktasında cesaret verdi. Böylece elinizde tuttuğunuz *Bir Kılıcın Şiiri: Lâ Seyfe İllâ Zülfikar* ortaya çıktı.

Bu çalışma aslında bir yönüyle Zülfikar'ın hikâyesidir. Bu hikâyenin çıkış noktasını Hz. Ali etrafındaki anlatılar ve edebî metinler bilhassa manzum olanları oluşturmuştur. Dünyada hiçbir kılıç inanca, hayata, kültüre, sanata ve edebiyata Zülfikar kadar tesir etmemiştir. İslam dünyasında zamanla bir sembol hâline gelen Zülfikar, başta edebî ve sanatsal metinler olmak üzere hayatın her sahasında karşımıza çıkan bir simge, motif ve figür olmuştur. Bu kitapta sizi her türden dinsel, mezhepsel tartışma ve kaygılardan uzak bir şekilde Zülfikar'ı tüm kimlikleriyle okumaya davet ediyorum.

Doç. Dr. Hasan KAPLAN

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çiğaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-57-1

